

Свободата да се **ДВИЖИТЕ** и да **ЖИВЕЕТЕ** в **Европа**

Наръчник за вашите права като гражданин на ЕС

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ
ГЕНЕРАЛНА ДИРЕКЦИЯ „ПРАВОСЪДИЕ“

Настоящият наръчник ще ви помогне да **разберете по-добре правата си** при движение в рамките на Европейския съюз и ще ви даде подробни практически насоки. Наръчникът е съобразен с правото на ЕС в сила към април 2010 г.

Настоящият документ не е правно обвързващ и изчерпателен. Нито Европейската комисия, нито което и да е лице, действащо от нейно име, носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се тук информация.

Свободата да се движите и да живеете в Европа

Наръчник за вашите права като гражданин на ЕС

Глава 1	Що е гражданство на ЕС?	4
Глава 2	Кой може да се възползва?	6
Глава 3	Къде можете да упражнявате това право?	9
Глава 4	Подготовка за преместване	10
	Шенгенски правила	12
Глава 5	Първите три месеца	14
	Съобщете за присъствието си	15
Глава 6	След три месеца	16
Глава 7	Административни формалности	18
	Граждани на ЕС	18
	Членове на семейството, които не са граждани на ЕС	21
	Санкции	22
Глава 8	Запазване на правото на пребиваване	23
	Членове на семейството	24
Глава 9	Право на постоянно пребиваване	26
	Административни изисквания	29
Глава 10	Равно третиране	30
Глава 11	Ограничения	32
Глава 12	Преходни разпоредби по отношение на работници	35
Глава 13	Как да защитите правата си	37

Що е гражданство на ЕС?

Какво означава да бъдеш гражданин на ЕС?

Гражданство на ЕС

Всяко лице, което притежава гражданство на държава-членка на ЕС, автоматично е и гражданин на ЕС. Гражданството в ЕС е допълнително и не замества това в държава-членка.

Гражданството на ЕС дава на всеки гражданин на ЕС редица важни права, включително:

- **правото да се движите свободно в целия Европейския съюз** и да се установявате навсякъде в рамките на неговата територия;
- **правото да гласувате или да бъдете кандидат в изборите за Европейския парламент и в общинските избори** в държавата от ЕС, в която пребивавате, дори и да не сте гражданин на тази държава;
- **правото на закрила от дипломатическите или консулските власти на всяка държава от ЕС** на територията на трета държава (*държава извън ЕС*), в която вашата държава на произход, членка на ЕС, няма свое консулство;
- **правото да отправяте петиции до Европейския парламент, да внасяте жалба до омбудсмана и да се обръщате писмено до всички институции или органи на ЕС.**

Настоящият наръчник се отнася до правото ви да се движите и пребивавате свободно в целия ЕС. Повече информация относно другите ви права като гражданин на ЕС можете да намерите на информационния интернет портал на Европейската комисия **Your Europe**: <http://ec.europa.eu/youreurope>

Право на свободно движение

Това право е едно от най-очевидните предимства на Европейския съюз за отделните граждани. Около **11 милиона** граждани на ЕС са се възползвали от това право и в момента живеят в друга държава от ЕС. Много от тях редовно пътуват до други държави от ЕС по работа или като туристи, без да бъдат проверявани в рамките на шенгенското пространство или пък се ползват от ускорени проверки на границите.

В член 21, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз е предвидено, че всеки гражданин на Европейския съюз има право да се движи и да пребивава свободно в рамките на територията на държавите-членки при спазване на ограниченията и условията, предвидени в Договорите, и на мерките, приети за тяхното прилагане.

Приложимо законодателство на ЕС

Съответната правна рамка е **Директива 2004/38/ЕО*** (наричана по-долу „директивата“). Тя стана приложима за всички държави от ЕС на 30 април 2006 г. Директивата кодифицира и преразглежда съществуващите инструменти на ЕС с цел да се опрости и укрепи правото на свободно движение и пребиваване на гражданите на ЕС и членовете на техните семейства.

Можете да изтеглите директивата на адрес:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:07:32004L0038:BG:PDF>

* Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите-членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО.

Директивата е транспонирана в националното законодателство на всяка държава от ЕС. Ако желаете да научите повече относно правата си в дадена държава от ЕС, следва да направите справка с приложимото национално право.

През юли 2009 г. Комисията издаде **насоки** относно начина, по който държавите биха могли по-добре да транспонират директивата в националното си право и начина, по който тя би могла да се приложи по-добре в ежедневието. Можете да изтеглите насоките от <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0313:FIN:BG:PDF>

2 Кой може да се възползва?

Кой може да се възползва от правото да се движи и пребивава свободно? Запазено ли е то само за граждани на ЕС или пък бихте могли да вземете с вас своя съпруг/съпруга от Русия? Ами дядо си от Бразилия, който е сериозно болен и се налага лично да се грижите за него?

Граждани на ЕС и техните семейства!

Гражданите на ЕС и членовете на техните семейства (дори и да не са граждани на държава от ЕС) са обхванати от директивата.

Но само ако се преместите в друга държава от ЕС или се завърнете у дома, след като сте живели в друга държава от ЕС

Директивата е приложима само ако **действително се преместите или пребивавате в държава от ЕС, различна от тази, на която сте граждани**, и се отнася до членовете на семейството ви, които ви придружават или се присъединяват към вас.

Имате право да се възползвате от правата, предоставени от директивата, и **ако се завърнете у дома след като сте пребивавали в друга държава от ЕС.**

При определени обстоятелства можете да се възползвате от директивата и без да сте пребивавали в друга държава от ЕС, например при предоставяне на услуги в друга държава от ЕС, без да пребивавате в нея.

Кой е гражданин на ЕС?

Както обяснихме по-горе, гражданин на ЕС е всяко лице, което притежава гражданство на държава от ЕС.

Кой е член на семейството?

Членовете на вашето семейство, независимо от тяхната националност, имат **правото да ви придружат или да се присъединят** към вас в държава от ЕС, различна от тази на вашата националност. Това право е валидно независимо дали преди това са пребивавали в друга държава от ЕС или с каква виза членът на семейството е влязъл в приемащата държава от ЕС.

Членове на вашето семейство са съпругът/съпругата, (регистрираните) партньори, наследниците и роднините по възходяща линия.

Определението за всяка от тези категории е следното:

- Съпрузи **вашият/вашата съпруг/а**, независимо от това кога и къде е сключен бракът;
- Регистриран партньор **вашият партньор**, с когото сте сключили регистрирано партньорство въз основа на законодателството на държава от ЕС — въпреки това регистрираният партньор има право да ви придружи или да се присъедини към вас само в държавите от ЕС, в които регистрираното партньорство се третира като равносилно на брак;
- Наследници **вашите преки наследници** (*т.е. деца, внуци...*), които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка, както и преките наследници на съпруга/съпругата ви или на вашия регистриран партньор, които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка;
- Роднини по възходяща линия **вашите преки роднини по възходяща линия на издръжка** (*т.е. родители, баба и дядо...*), както и такива преки роднини на съпруга/съпругата или на регистрирания партньор.

Посочените по-горе членове на семейството се ползват с предоставяните от директивата права тогава, когато могат да се присъединят към вас или да ви придружат, а **държавите от ЕС са задължени да признаят техните права.**

А какво е положението на други членове на семейството?

Други членове на семейството, като **брата и сестри, братовчеди, лели и чичовци и други роднини**, имат право приемащата държава от ЕС да **улесни** влизането и пребиваването им, ако:

- те са на ваша издръжка; или
- те са членове на вашето домакинство; или
- когато сериозни здравословни причини задължително налагат личната ви грижа.

Вашите родители, които не са на издръжка, или децата ви над 21 години също биха се ползвали с правото на улеснено влизане и пребиваване, ако живеят с вас.

Държавите от ЕС не могат автоматично да изключат дадена категория членове на семейството.

А другите партньори?

Същото право на улеснено влизане и пребиваване се предоставя и на вашия **партньор, с когото имате надлежно доказана трайна връзка**. Това обхваща партньорства между лица от един и същи пол и такива от различни полове, както и *de facto* партньорства като съжителство (при което партньорите живеят заедно).

Регистрираните партньори, които се преместват в държава от ЕС, в която регистрираните партньорства не се третират като равностойни на брак, също попадат в тази категория.

Право на пребиваване

Групата, към която спадат другите членове на семейството и партньорите, **нямат „автоматично“ право да ви придружават в приемащата държава от ЕС или да се присъединят към вас в нея**. Техните права подлежат на преценка от страна на приемащата държава от ЕС.

Те имат **право на „улеснено“ влизане и пребиваване**. По същество това означава, че приемащата държава от ЕС следва да провери семейните им връзки с вас и ако счете, че представлявате истинско семейство, да ги третира равнопоставено с членове на семейството като съпруг/съпруга или деца.

Приемащата държава от ЕС е длъжна да извърши подробен преглед на личните обстоятелства, а отказът за влизане и пребиваване на тези членове на семейството трябва да бъде обоснован и за него трябва да бъде изпратено писмено уведомление, като този отказ подлежи на обжалване.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **членове 2 и 3** от директивата.

Къде можете да упражнявате това право?

3

В кои държави можете да упражнявате това право?

Можете да се възползвате от това право в ЕС...

Можете да се възползвате от правото да се движите и да пребивавате свободно във **всяка държава** от ЕС. Това **включва** Азорските острови, Мадейра (*Португалия*), Оландските острови (*Финландия*), Канарските острови, Сеута и Мелила (*Испания*) и френските отвъдморски територии. Това важи и за Гибралтар.

Не важи за Англо-нормандските острови, остров Ман, Фарьорските острови (*Дания*) или за отвъдморски държави и територии.

в Исландия, Лихтенщайн и Норвегия...

Можете да се възползвате от правото също така в Исландия, Лихтенщайн и Норвегия, тъй като тези държави участват в **Европейското икономическо пространство**. По подобен начин гражданите на тези три държави могат да се движат и пребивават свободно в рамките на Европейския съюз.

и да имате определени права в Швейцария

Директивата **не** се прилага по отношение на **Швейцария**. При все това можете да се ползвате с определени права в Швейцария въз основа на Споразумението между ЕС и Швейцария относно свободното движение на хора от 1999 г. и на протоколите към него. Тези права са по-ограничени от предоставените съгласно директивата. Можете да изтеглите Споразумението от [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22002A0430\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22002A0430(01):EN:HTML)

4

Подготовка
за преместване

Желаете да се преместите в друга държава от ЕС...

Какви документи е необходимо да подготвите преди да заминете?

Национална лична карта или паспорт е всичко, което ви е необходимо

Като гражданин на ЕС следва да можете винаги да пресичате границите с валидна национална лична карта или паспорт.

Не е необходимо да притежавате лична карта със зона за машинно четене или паспорт с валидност най-малко още 3 месеца... Ако документът, с който ще пътувате, е валиден, всичко е наред. Държавите от ЕС не могат да ви задължат да представите само паспорт или само лична карта. Ваше право е да изберете документа, с който ще пътувате, и това право не може да бъде ограничавано. **Не се нуждаете от входна виза.**

Тъй като от съображения за сигурност националните власти могат по всяко време да изискат от вас да докажете самоличността си, трябва винаги да носите документа си за самоличност със себе си.

Изгубили сте или сте забравили паспорта или личната си карта?

Ако стигнете до границата и едва тогава разберете, че не носите личната си карта или паспорт, граничната охрана не може да ви върне преди да ви е предоставила разумна възможност да се сдобие с необходимите документи или да те бъдат доставени до граничната охрана в рамките на разумен период от време.

Можете да докажете правото си на свободно движение и пребиваване и чрез други средства, например като предоставите доказателство за своята самоличност и гражданство.

Правила за членовете на вашето семейство

За членовете на семейството ви, които са граждани на ЕС, се прилагат същите правила.

Онези членове на семейството, които **не** са граждани на държава от ЕС [*така наречените членове на семейство, които са граждани на трета държава*], могат да влязат в приемащата държава от ЕС с валиден паспорт. Ако те идват от определени страни, които са обект на визови задължения, от тях **може да се изисква да притежават входна виза**.

Държавите, чиито граждани трябва да притежават входна виза, са изброени в Регламент (ЕО) № 539/2001 на Съвета, или са посочени в националното законодателство, както е в случая с Обединеното кралство и Ирландия.

Входни визи?

Държавите от ЕС са задължени да предоставят на членовете на семейството, които са граждани на трета държава, всички улеснения за получаване на необходимите визи. Визите следва да бъдат издадени безплатно, възможно най-бързо и по ускорена процедура. Комисията счита, че забавяния от повече от четири седмици не са разумни.

Държавите от ЕС могат да изискват единствено входни визи от членовете на семейството ви; те **не** могат да изискват семейни визи или визи за пребиваване.

Какви документи се изискват?

Правото на влизане за членовете на вашето семейство, които са граждани на трети държави, произтича от семейните им връзки с вас като гражданин на ЕС. **Всички консулски длъжностни лица могат да поискат техния паспорт и документ, удостоверяващ семейните им връзки с вас**, като удостоверение за брак или раждане и доказателство за издръжка, ако е приложимо. От членовете на вашето семейство **не може** да бъде изисквано да представят документи като билети за пътуване, удостоверение за работа, фишове за заплата, банкови извлечения, доказателство за настаняване и средства за издръжка или медицинско удостоверение.

Паспорт без виза?

Членовете на вашето семейство **не могат** да бъдат върнати автоматично от границата, ако не притежават валиден паспорт или, ако се изисква, входна виза, при условие, че са в състояние да докажат самоличността си и семейните си връзки с вас.

Карта за пребиваване = не се изисква виза

Притежаването на валидна карта за пребиваване, издадена от която и да било държава от ЕС, която е страна по Шенгенското споразумение (*вж. по-долу*), **освобождава членовете на семейството от изискването за виза в други държави от ЕС, които са страни по Шенгенското споразумение.**

Ако членовете на вашето семейство, граждани на трета държава, се преместват от държава от ЕС, която е страна по Шенгенското споразумение, в държава от ЕС, която не е страна по Шенгенското споразумение, те също могат да бъдат освободени от изискването за виза, ако притежават валидна карта за пребиваване, издадена им в качеството на членове на семейство от държава от ЕС, различна от държавата на вашето гражданство.

Достъп до полет

Би следвало да можете да получите достъп до вътрешноевропейски полет с валиден паспорт или лична карта (*членовете на вашето семейство, които са граждани на трети държави — с валиден паспорт*). Могат да бъдат допуснати други документи за самоличност съгласно вътрешните правила на съответния превозвач.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **член 5** от директивата.

Шенгенски правила

А когато става дума за движение в рамките на шенгенското пространство?

Какво означава шенгенско пространство?

Шенгенското пространство е зона в Европейския съюз, в която **няма контрол по вътрешните граници**. В тази зона важат „шенгенските правила“.

Повечето държави от ЕС (*Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Дания, Естония, Италия, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Португалия, Полша, Словакия, Словения, Испания, Унгария, Финландия, Франция, Чешката република и Швеция*) плюс Исландия, Норвегия и Швейцария са част от шенгенското пространство.

България, Кипър, Лихтенщайн и Румъния все още не са пълноправни членове на шенгенското пространство и граничният контрол между тях и шенгенското пространство се запазва докато те изпълнят условията за премахването му.

Обединеното кралство и Ирландия са извън шенгенското пространство и са решили да поддържат контрол по границите с другите държави от ЕС.

Гранични проверки за граждани на ЕС

Гражданите на ЕС, които пресичат външните граници, подлежат единствено на минимална проверка и могат да използват отделни ленти, предназначени за граждани на ЕС.

Премахването на контрола по границите означава, че **вече не е необходимо паспортите или личните карти да се представят при пресичане на вътрешните граници** между държавите от ЕС, които са страни по Шенгенското споразумение. Все пак би трябвало винаги да носите със себе си своя паспорт или лична карта, тъй като условие за правото ви на свободно движение и пребиваване е това да сте в състояние да представите тези документи при поискване.

... и членовете на техните семейства

За членовете на семейството ви, които са граждани на ЕС, се прилагат същите правила.

Членове на вашето семейство, които са граждани на трети държави, могат да влязат в шенгенското пространство с входна виза, ако това се изисква (*вж. по-горе*), и могат да пътуват свободно в него, тъй като единната виза е валидна за цялата територия на държавите-членки.

5

Първите три месеца

Преминали сте границата, а какво следва сега?

Право на пребиваване до три месеца

Всеки гражданин на ЕС има **право да пребивава** на територията на приемаща държава от ЕС **за период до три месеца без каквито и да е ограничения и формалности**, освен спазване на изискването да притежава **валидна лична карта или паспорт**.

Няма значение дали сте дошли с цел работа или образование, или просто на посещение като турист. Валидна лична карта или паспорт е всичко, което ви е необходимо.

Членове на семейството, които са граждани на трети държави и които ви придружават или се присъединяват към вас, могат да пребивават с вас до три месеца **само с паспорта си**.

Специално третиране на търсеци работа

Гражданите на ЕС се ползват с правото да пребивават без никакви условия и формалности за период от шест месеца и дори повече, ако продължат да търсят работа в приемащата държава от ЕС и имат действителен шанс да бъдат наети на работа.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **член 6** от директивата.

Съобщете за присъствието си

Съобщете за присъствието си

От вас и от членовете на вашето семейство може да се изисква да **съобщите за присъствието си** в рамките на разумен период след пристигането. Това дава възможност на публичните органи на приемащата държава от ЕС да бъдат напълно осведомени за движенията на населението на нейната територия.

Държавите от ЕС обаче могат и да не изискват от вас да съобщавате за присъствието си.

Какво ще стане, ако не съобщите за присъствието си?

Ако вие или членовете на вашето семейство **не спазите изискването да съобщите за присъствието си**, може да подлежите на **пропорционални и недискриминационни административни санкции**. Това означава, че санкциите трябва да съответстват на извършеното нарушение и да бъдат същите като тези, които биха били наложени на граждани на приемащата държава от ЕС. Не могат обаче да ви експулсират само защото сте нарушили това правило.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **член 5, параграф 5** от директивата.

6 След три месеца

А ако желаете да останете повече от три месеца?

Това зависи от вашия статут

Правото ви да пребивавате повече от три месеца подлежи на определени условия. Естеството на тези условия зависи от вашия статут в приемащата държава от ЕС.

Работници, самостоятелно заети лица, доставчици на услуги

Работниците и самостоятелно заетите лица имат право на пребиваване **без никакви други условия, освен това да са работници или самостоятелно заети лица**. Същото право важи и за лица, които временно предоставят услуги в приемащата държава от ЕС.

За подробна информация относно преходните разпоредби по отношение на свободното движение на работници вж. Глава 12 по-долу.

Запазване на статут на работник или самостоятелно заето лице

Гражданите на ЕС **запазват статута на работници или самостоятелно заети лица** при следните обстоятелства:

- ако не могат да изпълняват трудовите си задължения в резултат на заболяване или злополука; или
- ако са надлежно регистрирани като принудително безработни и търсещи работа в съответното бюро по труда; или
- ако са започнали професионално обучение.

Студенти...

Студентите трябва да отговарят на следните три условия:

- да са записани в учебно заведение с основната цел да преминат **образователен курс или професионално обучение**;
- да имат **пълно здравно застрахователно покритие** там; и
- да уверят съответния национален орган посредством **декларация** или избрани от тях други равностойни средства, че разполагат с **достатъчни финансови средства** за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС през времето си на пребиваване.

... и други лица, които не упражняват икономическа дейност

Други лица, които не упражняват икономическа дейност (напр. безработни, пенсионери и др.) също трябва да разполагат с **достатъчни финансови средства** за себе си и семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата на социално подпомагане на приемащата държава от ЕС през времето си на пребиваване, и да притежават **пълно здравно застрахователно покритие**.

Права на членовете на вашето семейство

Членовете на вашето семейство имат право да пребивават с вас, при условие че отговаряте на условията, изложени в настоящата глава.

Изключение за членове на семействата на студенти

Единственото изключение е за някои членове на семействата на студенти. Приемащата държава от ЕС може да реши, че само съпругата/съпругът на студента/студентката, регистрираният партньор и техните наследници на издръжка имат „автоматично“ право на пребиваване. Другите членове на семейството им, като родители, имат право само на „улеснено“ влизане.

Това е лично право

Правото на пребиваване в друга държава от ЕС е ваше основно и лично право и произтича пряко от Договора за функционирането на Европейския съюз.

Следователно правото не зависи от това дали сте изпълнили определени административните процедури.

По същество това означава, че от момента, в който отговаряте на условията, имате право на пребиваване и то не ви е предоставено с решение на приемащата държава от ЕС. С документите, които могат да бъдат издадени на вас или на членове на вашето семейство, просто се признава фактът, че притежавате това право. При все това, ако не се регистрирате или срокът на картата за пребиваване на член на вашето семейство изтече, правото ви на пребиваване не може да се прекрати, ако все още отговаряте на условията. Може да подлежите на пропорционални и недискриминационни административни санкции поради неспазване на националните правила.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **член 7** от директивата.

Административни формалности

Какви административни формалности може да се наложи да следвате, за да е възможно да останете повече от три месеца?

Граждани на ЕС

Регистрация

От вас може да се изисква да се регистрирате в съответните органи, но **само за срокове на пребиваване, по-дълги от три месеца.**

Държавите от ЕС имат свободата да не изискват от гражданите на ЕС да се регистрират.

Удостоверение и краен срок

Крайният срок за регистрация се определя от всяка държава от ЕС, но той не може да е по-кратък от три месеца от датата на пристигане. Съответният национален орган следва да ви издаде **удостоверение за регистрация**, в което са посочени името и адресът ви, **непосредствено след** представяне на необходимите документи.

Няма разрешения за пребиваване

С директивата се отменят разрешенията за пребиваване за граждани на ЕС и се заменят с удостоверения за регистрация, които се издават по много по-ускорена процедура.

Какви документи да пригответе

От вас може да се изиска да представите документи, които да показват, че отговаряте на изброените по-горе в глава 6 условия.

- лична карта или паспорт
При всички случаи следва да притежавате **валидна лична карта или паспорт**.
В зависимост от статута ви от вас може да се изисква и да представите доказателство, че спазвате условията, свързани с правото на пребиваване на категорията лица с вашия статут (*напр. работник, студент и др.*).
- за работници
Работниците трябва да представят **потвърждение от работодателя за наемане на работа или удостоверение за заетост**. Не е необходимо да се представят фишове за заплати.
- за самостоятелно заети лица
Самостоятелно заетите лица трябва да представят **доказателство, че са самостоятелно заети**.
- за студенти
Студентите трябва да представят:
 - **доказателство за записване** в акредитирано учебно заведение;
 - **доказателство за пълно здравно застрахователно покритие**; и
 - **декларация** или избрано от тях друго равностойно доказателство, че разполагат с **достатъчни финансови средства** за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС.
- за други
Други лица, които не упражняват икономическа дейност, трябва да предоставят **доказателство за пълно здравно застрахователно покритие** и за **достатъчни финансови средства**, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС.

Какво значи достатъчни финансови средства?

Няма фиксиран размер на финансовите средства, който държавите от ЕС могат да наложат като „достатъчен“.

Гражданите на ЕС разполагат с достатъчни финансови средства, ако тези средства надвишават прага, под който в приемащата държава от ЕС се предоставя социална помощ (или минималната пенсия за социална сигурност).

Националните органи трябва да вземат под внимание индивидуалното положение на въпросния гражданин от ЕС, но при необходимост могат да извършат проверки относно съществуването на финансовите средства, тяхната законност, размер и наличност. Финансови средства от трети страни трябва да се приемат.

А по отношение на членовете на семейството?

На членовете на вашето семейство, които са граждани на ЕС, също ще бъде издадено **удостоверение за регистрация** при представяне на следните документи:

- валидна лична карта или паспорт;
- вашето удостоверение за регистрация или, при липса на регистрационна система, каквото и да е друго доказателство за пребиваването ви в приемащата държава от ЕС; както и
- документ, удостоверяващ съществуването на семейна връзка или регистрирано партньорство с вас *и* документални доказателства, че те са на ваша издръжка, ако е приложимо.

Членовете на семейството, които имат право на улеснено влизане и пребиваване, трябва да представят *също*:

- документ, издаден от съответния орган в държавата на произход, който доказва, че те са на ваша издръжка или са членове на вашето домакинство;
- доказателство за наличието на сериозни здравословни основания; или
- доказателство за трайна връзка с вас.

Заверяване и превод на документи

Ако държавата от ЕС има сериозни съмнения относно автентичността на представените от вас документи, може да се наложи да удостоверите автентичността им. За тази цел трябва да се свържете с адвокат, нотариус или посолството на вашата държава, като в такъв случай обикновено се заплаща такса. Ако в държавата от ЕС документите ви не могат да бъдат разбрани, от вас може също да поискат те да бъдат преведени.

Държавите от ЕС могат да приемат необходимите мерки за **отказване, прекратяване или отнемане** на някое от правата, предоставени с настоящата директива, в случай на **подправени документи**.

Такси?

Удостоверенията за регистрация трябва да се издават **безплатно или срещу такса, чийто размер не надвишава този на налаганата на гражданите на държавата за издаване на подобни документи**, като например национални лични карти.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **член 8** от директивата.

Членове на семейството, които не са граждани на ЕС

Карта за пребиваване

На членове на семейството, които не са граждани на ЕС, се издава карта за пребиваване, в която ясно се посочва, че те са членове на семейството на гражданин на ЕС. Тя се издава при представяне на следните документи:

- валиден паспорт;
- вашето удостоверение за регистрация или при липса на регистрационна система, каквото и да е друго доказателство за пребиваването ви в приемищата държава от ЕС; както и
- документ, удостоверяващ наличието на семейна връзка или регистрирано партньорство с вас и документални доказателства, че тези членове са на ваша издръжка, ако е приложимо.

Членовете на семейството, които имат право на улеснено влизане и пребиваване, трябва да представят същите документи като тези, изисквани от гражданите на ЕС, които се ползват с това право.

Крайни срокове и валидност

Членовете на семейството ви, които не са граждани на ЕС, са задължени да **подадат молба за издаване на карта за пребиваване**, когато планираният срок на пребиваване е по-дълъг от три месеца.

Крайният срок за подаване на молбата не може да изтича преди края на третия месец от датата на пристигане.

Картата за пребиваване се издава в рамките на шест месеца от датата на внасяне на молбата и е валидна за срок от пет години (или за посочения период на пребиваване, ако е по-кратък от пет години) от датата на издаване. Тя трябва да бъде издадена като **самостоятелен документ**, а не като стикер в паспорта. **Незабавно се издава удостоверение за подаване на молба за издаване на карта за пребиваване.**

Заверяване и превод на документите

Както това важи за гражданите на ЕС, от вас може да се изиска да притежавате документи с удостоверена автентичност, ако държавата от ЕС има сериозни съмнения относно автентичността им. За тази цел трябва да се свържете с адвокат, нотариус или посолството на вашата държава, като в такъв случай обикновено се заплаща такса. Ако в държавата от ЕС документите ви не могат да бъдат разбрани, от вас може също да поискат те да бъдат преведени.

Държавите от ЕС могат да приемат необходимите мерки за **отказване, прекратяване или отнемане** на някои от правата, предоставени с настоящата директива, в случай на **подправени документи**.

Такси?

Картите за пребиваване трябва да се издават **безплатно или срещу такса, чийто размер не надвишава този на налаганата на гражданите на държавата за издаване на подобни документи**, като например национални лични карти.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **членове 9—11** от директивата.

Санкции

А ако не отговаряте на административните изисквания...?

Какво ще се случи, ако не сте подали молба за изискван документ?

Ако вие или членовете на вашето семейство **не спазите изискването за регистрация или ако не подадете молба за карта за пребиваване**, вие подлежите само на **пропорционални и недискриминационни административни санкции**. Държавите от ЕС могат да наложат същите санкции като тези, които налагат на собствените си граждани в случай че не носят личната си карта.

Във всеки случай **вие или членове на вашето семейство не можете да бъдете експулсирани само защото сте нарушили това правило**.

Могат ли да ви задължат да носите документите със себе си?

Държавите от ЕС могат да изискват чуждите граждани винаги да носят своето удостоверение за регистрация или картата си за пребиваване и могат да извършват и проверки, но само ако същото изискване важи за собствените им граждани по отношение на личните им карти.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **член 8, параграф 2, и член 9, параграф 3** от директивата.

Запазване на правото на пребиваване

8

Какво е нужно да направите, за да запазите правото си на пребиваване?

Как можете да запазите правото си на пребиваване?

Вие и членовете на вашето семейство имате това право, доколкото са спазени условията за право на пребиваване. Така че може да загубите това право, ако вече не упражнявате трудова дейност или нямате статута на работник или ако приключите образованието си и не разполагате с достатъчни финансови средства, за да покриете разходите по пребиваването си.

Ако се превърнете в тежест за системата за социално подпомагане, това може да застраши правото ви на пребиваване

Ако правото ви на пребиваване зависи от притежаването на финансови средства, достатъчни за да не бъдете в тежест на системата за социално подпомагане на приемащата държава от ЕС (т.е. когато не упражнявате икономическа дейност), **това право може да ви бъде отнето когато се превърнете в неприемлива тежест за системата за социално подпомагане.**

Това не означава, че не можете да подадете молба за социално подпомагане там, когато изпаднете в нужда. Имате право да получите обезщетението при същите условия като тези за гражданите на приемащата държава от ЕС.

Приемащата държава от ЕС обаче има право да разгледа обстоятелствата около вашето искане. Тя може да прецени дали нуждата ви да подадете молба за помощ представлява случай на временни затруднения. Тя ще вземе под внимание продължителността на пребиваването, личните обстоятелства и размера на отпуснатата помощ.

Ако приемащата държава от ЕС стигне до заключение, че сте се превърнали в неприемлива тежест за нейната система на социално подпомагане, тя може да пристъпи към експулсирането ви. **Мярка за експулсиране обаче в никакъв случай не може да бъде автоматично следствие от прибягване до системата за социално подпомагане.**

Последствия от експулсирането

Ако бъдете експулсирани на това основание, приемащата държава от ЕС **не може** да наложи забрана за влизане и вие можете по всяко време да се върнете и да се ползвате от правото на пребиваване, ако отговоряте на съответните условия, описани в глава 6.

Лицата, които упражняват икономическа дейност, са освободени

Категориите лица, чието право на пребиваване не подлежи на условието за достатъчни финансови средства, като работници или самостоятелно заети лица, **не могат** да бъдат експулсирани поради това, че получават социални помощи.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **член 14** от директивата.

Членове на семейството

Какво ще стане с членовете на семейството, ако гражданинът на ЕС загуби правото си на пребиваване?

Запазване на правото на пребиваване от членове на семейството

Членовете на вашето семейство могат при определени условия да запазят правото си на пребиваване **в случай на вашата смърт, отпътуване или прекратяване на семейните връзки** (*развод, анулиране на брака или прекратяване на регистрирано партньорство*).

Тъй като правото им на пребиваване произтича от вашето право да се движите и да пребивавате свободно и зависи от него, вашата смърт, отпътуване или прекратяване на семейните връзки засягат правното им положение в приемащата държава от ЕС.

Когато е придобито право на постоянно пребиваване (*вж. Глава 9*), то се запазва безусловно дори в случай на вашата смърт, отпътуване или прекратяване на семейните връзки.

Отново, положението на членовете на вашето семейство зависи от това дали те са или не са граждани на ЕС.

Самите те са граждани на ЕС

Ако те са граждани на ЕС, правото им на пребиваване не се засяга, ако отговарят на условията за правото да пребивават самостоятелно (*в основни линии те трябва да бъдат работещи или самостоятелно заети лица, или като алтернатива — студенти или лица, които не упражняват икономическа дейност с пълно здравно застрахователно покритие и достатъчни финансови средства*), или ако са членове на семейството на гражданин на ЕС, който отговаря на тези условия (*напр. членове на семейството, които са на издръжка*).

Не са граждани на ЕС

Ако те не са граждани на ЕС, правото им на пребиваване не се засяга, ако отговарят на условията за правото да пребивават самостоятелно или ако са членове на семейството на лице, което отговаря на тези условия. **В допълнение към това те трябва да отговарят на някои други условия в зависимост от обстоятелствата. Тези условия са изброени по-долу.**

Смърт или отпътуване на гражданин на ЕС

Вашата **смърт** няма да доведе до загуба на правото на пребиваване на членовете на вашето семейство, които са граждани на трети държави, при условие че са пребивавали в приемащата държава от ЕС като членове на вашето семейство в продължение на поне една година преди смъртта ви.

Деца в училищна възраст и техните родители

В случай че **отпътувате**, членовете на вашето семейство, които са граждани на трети държави, по принцип **не** запазват правото си на пребиваване, но вашето отпътуване или смърт не следва да засяга правото на пребиваване на децата ви или на родителя, който в действителност упражнява родителските права над децата, независимо от националността им, до завършване на тяхното образование, ако те са записани в учебно заведение.

Развод или прекратяване на регистрирано партньорство

Членовете на вашето семейство, които са граждани на трети държави, могат да придобият автономно право на пребиваване, ако преди започване на делото за развод или прекратяване на регистрираното партньорство бракът или регистрираното партньорство са продължили поне три години, включително една година в приемащата държава от ЕС.

Родителски права или достъп до децата на гражданин на ЕС

Членовете на вашето семейство, които са граждани на трети държави, могат също да придобият автономно право на пребиваване, ако чрез споразумение между съпрузите или партньорите или чрез съдебна заповед тя или той получава родителските права над децата ви или право на достъп до непълнолетното ви дете, при условие че съдът се е произнесъл този достъп да се осъществява в приемащата държава от ЕС.

В случай на право на достъп до непълнолетно дете, правото на пребиваване се запазва за толкова време, колкото е необходимо.

Особено трудни обстоятелства

Членовете на семейството придобиват автономно право на пребиваване също така ако това е оправдано от особено трудни обстоятелства, например ако са станали жертва на домашно насилие по време на брака или регистрираното партньорство.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **членове 12 и 13** от директивата.

9 Право на постоянно пребиваване

Какви са правата ви след пет години непрекъснато законно пребиваване?

Право на постоянно пребиваване

В директивата се предвижда **право на постоянно пребиваване за граждани на ЕС и техните семейства.**

Как гражданите на ЕС придобиват това право?

Всичко, от което се нуждаете, са **пет години непрекъснато законно пребиваване в приемащата държава от ЕС** и вие получавате право на постоянно пребиваване! Това право ви се предоставя **пряко по силата на правото на ЕС.**

Това право е безусловно, но дали може да го загубите?

След като бъде придобито, това право не подлежи на условията, предвидени в глави 6 и 7 по-горе. Може да го загубите само при отсъствие за период, надвишаващ две последователни години.

Допустими отсъствия

Непрекъснатото пребиваване не се засяга от следното:

- временни отсъствия, които не надвишават общо шест месеца на година; или
- отсъствия с по-голяма продължителност поради отбиване на задължителна военна служба; или
- едно отсъствие от максимум дванадесет последователни месеца поради уважителни причини като бременност и раждане, тежко заболяване, образование или професионално обучение, или командироване в друга държава от ЕС или трета държава.

Как придобиват това право членовете на семейството?

Членовете на вашето семейство, които законно са пребивавали с вас в приемащата държава от ЕС в продължение на пет години, също придобиват правото на постоянно пребиваване.

Членовете на семейството, които са запазили правото да пребивават в приемащата държава от ЕС в случай на вашата смърт, отпътуване или прекратяване на семейните връзки също могат да придобият правото на постоянно самостоятелно пребиваване след пребиваване от пет години.

По-благоприятно третиране на работници и самостоятелно заети лица

Изискванията, на които трябва да отговорите, за да придобиете правото на постоянно пребиваване, зависят от статута ви в приемащата държава от ЕС. Някои категории лица получават **по-благоприятно третиране**.

Ако сте **работник или самостоятелно заето лице**, при определени условия можете да придобиете правото на постоянно пребиваване **преди** изтичане на непрекъснатия период от пет години на пребиваване в следните три случая:

1. Достигане на възрастта, в която имате право на пенсия за старост или ранно пенсиониране

Ако спрете да работите, тъй като **сте достигнали възрастта, в която имате право на пенсия за старост или на ранно пенсиониране**, при условие че:

- сте работили в тази държава от ЕС най-малко през предходните *дванадесет месеца*;
- пребивавали сте там непрекъснато повече от *три години*.

Ако правото на приемащата държава от ЕС не предоставя право на пенсия за старост на определени категории самостоятелно заети лица, условието за възраст е изпълнено щом съответното лице навърши 60 години.

2. Трайна неработоспособност

Ако сте спрели да работите в приемащата държава от ЕС в резултата на **трайна неработоспособност**, при условие че:

- сте пребивавали там непрекъснато в продължение на повече от *две години*.

Ако неработоспособността ви се дължи на злополука на работното място или на професионално заболяване, не е необходимо да отговаряте на условията за продължителност на пребиваването.

3. Трансгранични работници

Ако **работите в друга държава от ЕС**, при условие че:

- това е след *три години* непрекъсната заетост и пребиваване в приемащата държава от ЕС; и
- запазвате мястото си на пребиваване в приемащата държава от ЕС, в която се прибирате *всеки ден или поне веднъж седмично*.

За целите на придобиването на право на постоянно пребиваване в приемащата държава от ЕС в първите два случая, периодите на заетост, прекарани в държавата от ЕС, *в която работите*, се считат за прекарани в *приемащата* държава от ЕС.

Членове на семейството

В изброените по-горе три случая членовете на вашето семейство, които пребивават с вас в приемащата държава от ЕС, придобиват право на постоянно пребиваване щом и вие го придобиете.

Ако сте работник или самостоятелно заето лице, в случай на вашата **смърт преди да придобиете право на постоянно пребиваване** членовете на вашето семейство, които са пребивавали с вас, могат да го придобият, при условие че:

- към момента на вашата смърт сте пребивавали в приемащата държава от ЕС непрекъснато в продължение на *две години*; или
- смъртта е вследствие на злополука на работното място или професионално заболяване; или
- преживелият съпруг/съпруга е загубил/а гражданството на тази държава от ЕС след сключването на брак с вас.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **членове 16 и 17** от директивата.

Административни изисквания

Какво ви е необходимо, за да докажете статута си на постоянно пребиваващ?

Какъв документ ще ви бъде издаден?

Вашето право на постоянно пребиваване като гражданин на ЕС се доказва с документ, удостоверяващ постоянно пребиваване, който трябва да се издаде възможно най-скоро след подаване на молба. Не сте задължени да подавате молба за документа, но той може да ви помогне да докажете статута си на постоянно пребиваващ.

А на членовете на вашето семейство?

Членовете на вашето семейство, които са граждани на ЕС, ще получат същия документ.

Членовете на семейството, които са граждани на трети държави, трябва да подадат молба за карта за постоянно пребиваване преди да изтече срокът на тяхната стандартна карта за пребиваване. Карта за постоянно пребиваване би следвало да им се издаде **в рамките на шест месеца след подаване на молба.** Картата за постоянно пребиваване може да се поднови автоматично на всеки десет години.

Санкции

Ако членовете на вашето семейство, които са граждани на трети държави, не спазят изискването за подаване на молба за карта за постоянно пребиваване, те може да подлежат на пропорционални и недискриминационни административни санкции. Не могат обаче да ги експулсират само защото са нарушили това правило.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **членове 19 и 20** от директивата.

10

Равно третиране

Какви други права имате, ако се преместите да живеете или да работите в друга държава от ЕС?

Какви други права имате?

Ако се преместите да живеете да или работите в друга държава от ЕС, вие се ползвате от **пълен набор допълнителни права, които придават значение на свободата на движение и принасят ползи от нея.**

Равно третиране

Най-важното от тези права е **правото на равно третиране**. В член 18 от Договора за функционирането на Европейския съюз се предвижда, че в обхвата на приложение на правото на ЕС и без да се засягат специалните разпоредби, **се забранява всякаква дискриминация на основание гражданство.**

Директивата разширява това право до членовете на семейството, което означава, че гражданите на ЕС и членовете на семействата им, пребиваващи на територията на приемащата държава от ЕС, се ползват с **третиране, равно с третирането на гражданите на тази държава от ЕС**, в рамките на обхвата на приложение на Договора.

Какви предимства има това?

Благодарение на принципа на равното третиране **вие имате право на повечето предимства и ползи** (включително по-специално всички социални и данъчни предимства), които приемащата държава от ЕС предоставя на собствените си граждани. Например:

Субсидирани транспортни тарифи

Ако приемащата държава от ЕС предоставя **субсидирани абонаментни карти**, т.е. за пенсионери или големи семейства, то вие също имате право на такива карти, ако отговаряте на условията.

Такси за регистрация и обучение

Имате право на **достъп до образование** при същите условия като тези за гражданите на приемащата държава (напр. без такси за обучение, ако и гражданите на приемащата държава не плащат такива, без количествени квоти за граждани на ЕС, така че държавите от ЕС не могат да предоставят преференциален достъп до образователните системи на своите граждани).

Социално подпомагане

Имате право да получавате **социално подпомагане** на същите основания като гражданите на приемащата държава от ЕС.

Приемащата държава от ЕС осигурява ли допълнителна **помощ за семействата с ниски доходи, за да ги подпомогне във връзка с жилищните им разходи**? Ако това е така, имате право да подадете молба за такава помощ и ще бъдете третирани точно както гражданин на тази държава.

Изключение — достъп до социално подпомагане през първите три месеца

Важно изключение е, че **държавите от ЕС могат да решат, че няма да предоставят право на социално подпомагане през първите три месеца на пребиваване** на вас и на членовете на вашето семейство (и дори за по-дълъг период за търсещи работа лица), но само ако не сте работник или самостоятелно заето лице.

Изключение — финансова помощ за издръжка за студенти

Държавите от ЕС могат също така да решат да не отпускат финансова помощ за издръжка за обучение (напр. студентски стипендии или студентски заеми) за лица, различни от работници, самостоятелно заети лица, лица, които запазват този статут, и членове на техните семейства. При все това тази помощ трябва да ви бъде отпусната щом като придобиете правото на постоянно пребиваване.

Достъп до пазара на труда

Членовете на вашето семейство, независимо от тяхното гражданство, **имат право на работа или самостоятелна заетост** в приемащата държава от ЕС. Без значение дали работите, учите или просто пребивавате там, членовете на вашето семейство могат да започнат да упражняват икономическата си дейност въз основа на същите документи като тези за гражданите на приемащата държава.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **членове 23 и 24** от директивата.

11

Ограничения

На какви основания държавите от ЕС могат да ограничат свободата на движение и на пребиваване?

Съображения, свързани с обществения ред, обществената сигурност и общественото здраве

Държавите от ЕС могат да наложат ограничения, когато това е оправдано по съображения, свързани с обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве.

Всички подобни ограничения, като отказ за влизане, отказ за пребиваване или мярка за експулсиране, трябва да съответстват на изложените в директивата срокове и условия.

Гаранции

В директивата са предвидени съществени мерки за гарантиране, че държавите от ЕС налагат тези ограничения по правилен начин.

Пропорционалност

Що се отнася до обществения ред и обществената сигурност, предприетите на тези основания мерки трябва да бъдат:

- **пропорционални** (*експулсирането е твърде съществено вмешателство в живота на човек и трябва да бъде пропорционално на сериозността на нарушението на обществения ред или обществената сигурност*); и
- **основани изключително на личното поведение** на лицето, което трябва да представлява **действителна, непосредствена и достатъчно сериозна заплаха**, засягаща някой от основните интереси на обществото.

Допълнителни гаранции

Предишни наказателни присъди сами по себе си **не** представляват основания за ограничаване на правото на лицето да се движи и пребивава свободно. Също така ограничителните мерки **не могат** да се опират на съображения за обща превенция.

Държавите от ЕС имат право да направят справка с предишното ви полицейско досие, но не могат да изискват от вас да предоставите такъв документ или свидетелство за съдимост.

Фактори, които се вземат под внимание

Преди да вземе решение за експулсиране по съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност, приемащата държава от ЕС трябва да вземе под внимание обстоятелства като:

- колко дълго съответното лице е пребивавало на нейната територия;
- неговата възраст, здравословно състояние, семейно и икономическо положение;
- неговата социална и културна интеграция в приемащата държава от ЕС; и
- степента на неговите връзки с държавата на произход.

По-голяма защита за постоянно пребиваващи и непълнолетни

Гражданите на ЕС и членовете на техните семейства, които имат **право на постоянно пребиваване, се ползват с по-голяма защита срещу експулсиране** и могат да бъдат експулсирани само въз основа на **сериозни** основания, свързани с обществения ред или обществената сигурност.

По отношение на граждани на ЕС, които са пребивавали в приемащата държава от ЕС **през последните 10 години** или са **непълнолетни** [*т.е. под 18 години*], експулсирането може да бъде оправдано единствено въз основа на **императивни** съображения, свързани с обществената сигурност (*в случая на непълнолетни лица извеждане от територията на приемащата държава също така може да бъде оправдано, когато е необходимо с цел да се защитят интересите на детето*).

Обществено здраве

По отношение на общественото здраве **единствено най-сериозните заразни заболявания** могат да оправдаят мерките, ограничаващи свободата на движение. Когато са налице сериозни индикации, че това е необходимо, в рамките на три месеца от датата на пристигане могат да изискат от вас да се подложите на безплатен медицински преглед.

Във всеки случай заболявания, настъпили след тримесечен период от датата на пристигане, не представляват основания за експулсиране.

Процедурни гаранции

Гражданите на ЕС и членовете на техните семейства също така са защитени от следните **процедурни гаранции**.

Писмено уведомление и обжалване

В случай на експулсиране или отказ за влизане, решението трябва да:

- **уведомява в писмен вид** засегнатото лице и по начин, който му позволява да **разбере съдържанието му и последиците за него**;
- включва **точна и пълна информация за основанията**, на които е базирано решението; и
- **уточнява съдебния или административен орган**, пред който засегнатото лице може да **обжалва**, както и **крайния срок за обжалване**.

Достъп до правна защита

Засегнатите лица трябва да имат **достъп до правни и когато е целесъобразно административни процедури за защита**, за да обжалват или да искат преразглеждане на всяко решение, взето по отношение на тях на тези основания. Тези процедури трябва да дават възможност за преглед на **законността на решението, както и на фактите и обстоятелствата**, на които е основана предложената мярка.

Ако заявлението за обжалване е придружено от молба за временно разпореждане за спиране на изпълнението на това решение, по принцип **не може** да се извърши действително извеждане от територията, докато не бъде взето решение относно временното разпореждане.

Експулсиране като правна последица на наказанието лишаване от свобода

Заповед за експулсиране може да бъде издадена като наказание или правна последица на наказанието лишаване от свобода. Ако за тази цел е издадена заповед, но тя е изпълнена след повече от две години от издаването ѝ, **приемащата държава от ЕС е длъжна да:**

- **провери дали съответното лице към настоящия момент и в действителност представлява заплахата за обществения ред или обществената сигурност**, преди да го експулсира; и
- **прецени дали е настъпила някаква съществена промяна в обстоятелствата** преди да експулсира съответното лице или член на семейството му.

Забрана за експулсиране

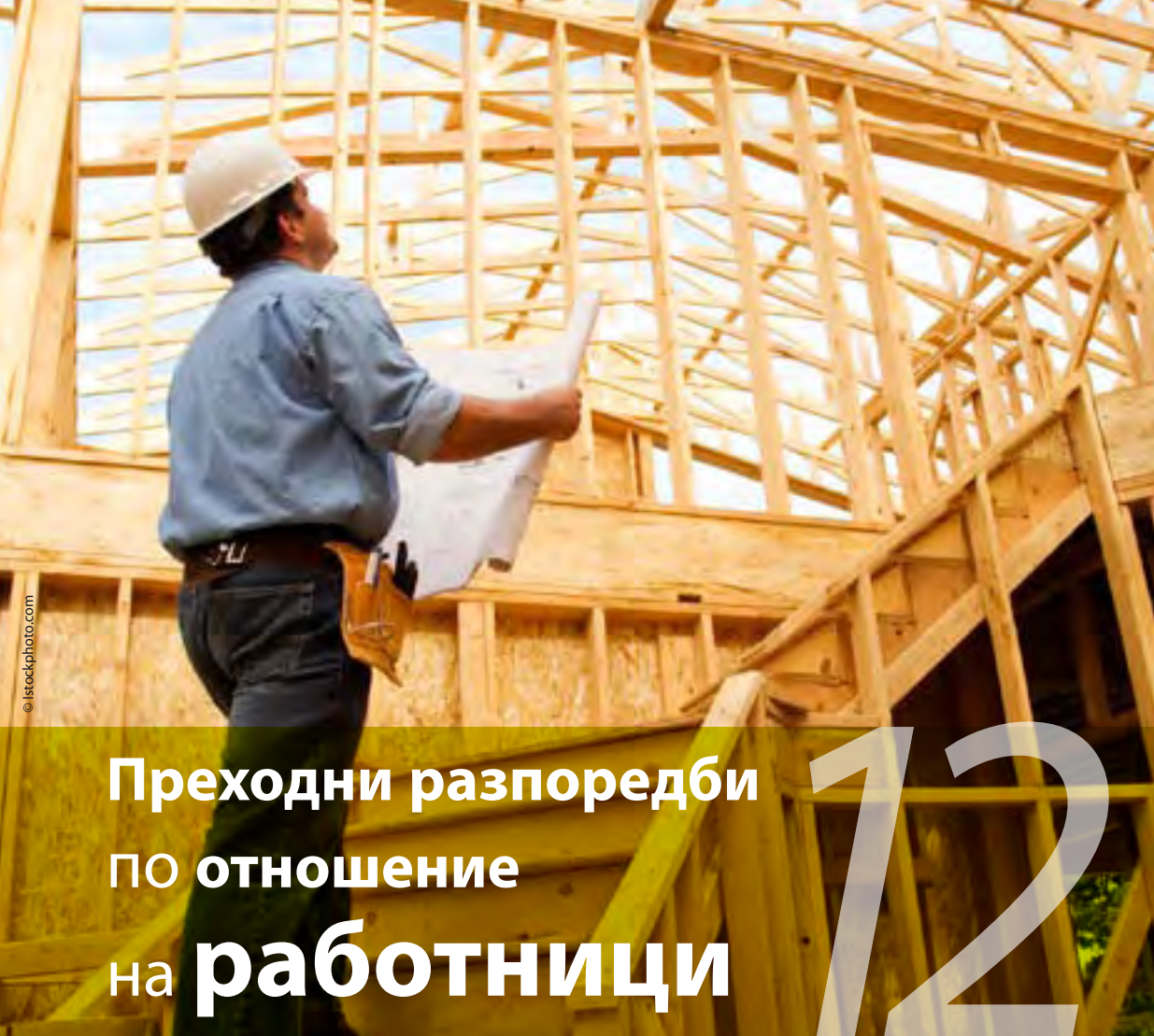
На експулсираните граждани на ЕС и членовете на техните семейства може също така да бъде издадена забрана за достъп въз основа на съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност, но те **могат да подадат искане за отмяна на тази забраната за влизане** след разумен срок и при всички случаи три години след изпълнението на окончателната забрана за достъп.

Злоупотреба и измама

Държавите от ЕС могат да приемат необходимите мерки за отказване, прекратяване или отнемане на някои от правата, предоставени с директивата, в случай на **злоупотреба с права или измама, като фиктивни бракове или подправени документи**.

Къде мога да намеря повече информация?

Точните правни формулировки на обхванатите в настоящия раздел въпроси можете да намерите в **Глава VI (членове 27—33) и член 35** от директивата.

© istockphoto.com

Преходни разпоредби по отношение на работници

12

Глава

Преходни разпоредби относно свободното движение на работници

Държавите от ЕС могат временно да ограничат достъпа до своите пазари на труда за граждани на държави, които са се присъединили към ЕС през **2004 г. и 2007 г.**: тъй като преходните разпоредби им дават възможност за забавяне на прилагането на правото на ЕС във връзка със свободното движение на работници, гарантиращо свободен достъп до заетост, те могат да продължат да прилагат националните правила.

Поради това от работници от Естония, Латвия, Литва, Полша, Словакия, Словения, Унгария и Чешката република (най-късно до 30 април 2011 г.) и България и Румъния (най-късно до 31 декември 2013 г.) може да се изисква да получат разрешително за работа, за да бъдат наети в някоя от останалите държави от ЕС.

Освен това държавите от ЕС могат да ползват дерогация от някои конкретни разпоредби относно правото на пребиваване на работници от ЕС, но само когато това е необходимо. Например държава от ЕС, която изисква регистрация в съответните органи за периоди на пребиваване, надвишаващи три месеца, би могла да изиска от работници от горепосочените държави, за които важи задължението да получат разрешително за работа, да представят това разрешително за работа в допълнение към потвърждението от работодателя за наемане на работа или удостоверение за заетост.

Къде да намерите повече информация?

Ако се нуждаете от повече информация дали държавата от ЕС, в която бихте искали да работите, ограничава достъпа до своя пазар на труда, или от информация относно условията на живот и труд, посетете официалния уебсайт <http://ec.europa.eu/eures>, където можете да намерите **подробна информация относно свободното движение на работници**.

Можете също така да направите справка с **Наръчника на Комисията относно работа в друга държава от ЕС**, издаден от Генерална дирекция „Трудова заетост, социални въпроси и равни възможности“, който е достъпен на <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=25&langId=bg&pubId=215&type=2&furtherPubs=yes>

Как да защитите правата си

13

Къде можете да намерите повече информация? Какво можете да направите, ако считате, че правата ви не са спазени?

Откъде да получите безплатна информация?

За допълнителна информация относно правата ви на свободно движение и пребиваване можете да посетите информационния интернет портал на Европейската комисия **Your Europe**: <http://ec.europa.eu/youreurope>

При желание можете да посетите също уебсайта на **Генерална дирекция Правосъдие** към Европейската комисия на адрес: http://ec.europa.eu/about/ds_bg.htm

Ако искате да получите достъп до законодателството на ЕС относно свободата на движение, можете да посетите портала с онлайн достъп до правото на ЕС — **EUR-Lex** на адрес: <http://eurlex.europa.eu/bg/index.htm>

Смятате ли, че правата ви са нарушени?

Ако считате, че **правото ви да се движите и да пребивавате свободно е нарушено**, следва да обжалвате пред компетентните национални съдилища или административни органи. Имайте предвид, че националните съдилища са единственият орган, който може да ви присъди обезщетение или да разпорежи на даден орган да извърши или да прекрати извършването на дадено действие. Необходимо е да потърсите местен адвокат за съдействие.

Службата за ориентиране на гражданите е общоевропейска служба, която предоставя правни консултации по заявка във връзка с правата ви в рамките на Европейския съюз. Отговорите се предоставят безплатно в рамките на 8 календарни дни на един от официалните езици на Европейския съюз. За повече информация посетете: <http://ec.europa.eu/citizensrights>

Ако смятате, че проблемът ви се дължи на това, че **националните публични органи са приложили погрешно националното право, както и правото на ЕС**, можете да използвате системата **SOLVIT** — онлайн мрежа за разрешаване на проблеми, в която държавите от ЕС работят заедно, за да разрешат проблеми, без да се стига до съдебни процедури. За повече информация, посетете: <http://ec.europa.eu/solvit>

Ако считате, че правата ви в ЕС не са спазени и сте изчерпали горепосочените средства за защита, можете също така да подадете **жалбата си до Европейската комисия** на адрес: http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_forms_bg.htm

Също така имате право да подадете **петиция до Европейския парламент**. За да подадете петиция, посетете:

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=49&language=BG>

BC

